

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו
יו"ר ועדת סת"ם
הרבנות הראשית לישראל

עיר התורה שקרובה אליך

לשכת הרבנות הראשית אלעד.

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

המלך

פרשת צו

אור

מידת הקמצנות

ויקרא פרק ו (א) וַיְדַבֵּר יְקֹנָק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) צו אֶת אֶהֱרֹן וְאֶת פְּנִיָּו לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת הָעֵלָה הוּא הָעֵלָה עַל מִזְבֵּחַ הָעֹלֹת עַל הַלְלִיָּה עַד הַבֶּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּקְרָה בּוֹ: וּדְרִשׁוּ חֹז"ל בַּמַּסַּכַּת קִדּוּשֵׁין דָּף כַּט ע"א תנא דבי ר' ישמעאל כל מקום שנאמר צו אינו אלא זירוז מיד ולדורות. וכן בספרא צו פרשה א פרק א אות (א) צו אין צוואה אלא זירוז מיד ולדורות, א"ר שמעון ביותר כל מקום שיש חסרון כים. והובא בפרש"י.

שאלות:

א. וצריך להבין מדוע נאמר בלשון צו ולא אמור או דבר? והשיבו על כך חז"ל אין צו אלא לשון זירוז בגלל שיש חסרון כים. אלא שצריך להבין איזה חסרון כים יש לכוהנים שצריך לזרזם? ב. ועוד יש לשאול איך שייך הציווי לדורות אחרי חורבן בית המקדש ולא שייך להקריב עולה?

טבעם של בני אדם:

האדם נולד בטבעו אנוכי אוהב את עצמו והוא מאוד רכושני כך שכל אדם אם לא יעבוד וישקיע על תיקון מידת האנוכיות הוא יהיה קמצן גדול אשר יהיה לו קשה מאוד לעזור ולהעניק לזולת שום עזרה ותמיד ידאג איך למלא את כל תאוותיו ורצונו ולאחרים ימנע כמה שהוא יכול, והדבר יבוא לידי ביטוי בביתו ובחברתו שתמיד בראש מעיניו דאגת השגת ומילוי תאוותיו בלבד עד אשר יהיה קשה לו כל הוצאה כספית הקשורה לאחרים ועושה חשבון על כל הוצאה וינסה תמיד אולי אפשר להימנע או להסתפק בפחות, ויש אשר הרחיקו לכת בחולי הקמצנות עד אשר אפילו לצרכי עצמו מתקמצן וחוסך כמה שיכול ובלבד שלא להוציא מכספו, ולזאת התורה מלמדת אותנו את ההשלכות של מידה שלילית זו של הקמצנות והכילות עד שצריך לזרז הכוהנים במקרים שיש חסרון כים כאשר נבאר.

קרבן עולה כליל ואין הנאה לכהן:

ובזה נבאר את פרשתנו מאחר וטבעו של האדם שהוא אנוכי ומתקמצן בכל אשר נוגע לאחרים לכן כתבה כאן התורה בלשון צו שהוא לשון של זירוז במקום של חסרון כים, וביאור הדברים התורה רוצה ללמדנו בכוחות הנפש של האדם שלא רק כאשר נצרך להוציא מכספו קשה לאדם, אלא אפילו אין שום הפסד לכהן בקרבן עולה מאחר ואינו על חשבוננו, מכל מקום מספיק שאין לו מזה שום טובת הנאה ורווח על טרחתו שהרי קרבן עולה כולו כליל נשרף באש ולא נותר אלא העור לכהן מהקרבתו כך שאין לו שום אינטרס להשקיע ולהתאמץ בהקרבת קרבן כזה גם זה נחשב כחסרון כים ונמנע, לכן מזרז את הכהנים שלא יזלזלו בקרבן עולה, ומכאן מוסר השכל עד כמה צריך האדם לעבוד על מידת הכילות והקמצנות אשר מוטבעת באדם אשר היא שורש כל הרע וחייב כל אדם לעקור מהשורש מידה ותכונה זו אשר מאפילה על עבודת השם של האדם, ולכן הציווי לדורות כיון שזה רק דוגמה לכל מצוות התורה.

דברי ספר הישר על מידת הקמצנות שגרועה מכל המידות ולא שייך להיות עובד השם:

כתוב בירושלמי מסכת תרומות פ"ח ה"ד שפעם רבי יוחנן נאבד לו הארנק והיה טרוד בדבר ושאלו אותו דבר הלכה ולא ידע להשיב, שאלו אותו וכי בגלל שנאבד הארנק נאבד גם הדעת, והשיב להם שהדעת קשורה ללב האדם והלב קשור לכספו. הראת לדעת עד כמה הכסף משפיע על דעתו של האדם, ולכן כתב בספר הישר [מיוחס לר"ת] שער ו והמידה הארבע עשר הכילות וכו' ונאמר אם יהיה אדם כליל אין זאת המדה הרעה בו לבדה רק אחרות מלבד אלה, וזאת עלתה על כולנה וכו' כי כל מצוה אשר יכיר בה תועלת יעשה כמשפט, ואם יכיר בה אפילו הפסד מעט מהונו יקל בה ויביא ראיות עליה עד שיתירנה ויעשה חרטה ופשרה, ובשעה שלא קיימת בו נדבת הנפש הרי תישתנה כל גישתו לעשיית המצוות מהקצה לקצה, כגון אם יקנה כבש וישחטוהו ונמצא טרפה ויוכל להביא ראיות להכשיר אותו יעשה, וכן אם יכנס עליו שבת ויזדמן לו עסק שאם לא יעשהו יאבד לו ממון יביא ראיות כי הוא מותר לעשותו, וישים ראיותו כי כתיב אשר יעשה האדם וחי בהם, וכל זה יבוא מכח הכילות וכל כח היתר שהוא מחפש למצוא להם ראיות שאין להם שום אחיזה בשכל, כי הפסוק נדרש לפיקוח נפש, [כל חלש שכל יבין את ואילו הכילי הרי עיניו טוחות ורואה הפכן של דברים] ועל כן אי אפשר להיות לכילי עובד אלהים בשביל רוע לבבו ועינו אשר שבפרוטה יתיר כל איסור.

הכילות מחיצה של ברזל בינו ובין הברכה:

עוד כתב בספר החינוך פרשת ראה מצוה תפ שלא נמנע מלהלוות לעני מפני השמטה. משרשי המצוה, לחזק ולקבוע בלבבנו מדת הנדיבות ולהרחיק תכלית ההרחקה מדת הכילות, ואין נדיב בעולם כמלוה מעותיו עם היותו יודע שהזמן קרב להשמיט הלואתו ולהפסידה ממנו אם אולי יארע בו אונס או שום מקרה שלא יוכל לתבוע הלואתו קודם שנת השמטה. וכל מבין דרכי התורה ומשיג לדעת אפילו מעט בחין ערכה ידע בבירור כי המפזר מממונו אל הצריכים נוסף עוד, וחושך מיושר אך למחסור, כי השם ידין את האדם לפי מעשיו ויעניקהו מברכתו כפי התקרבו אליה, ומדת הכילות מחיצה של ברזל בינו ובין הברכה, והנדיבות חלק מחלקי הברכה ונמצא המתנהג בו שהוא בתוכה, ישמע חכם ויוסף לקח.

קמצנות זו מחלה רעה:

וכבר כתב שלמה המלך בחוכמתו אשרי מי שזוכה להיות נדיב לב ואוי לקמצן שהוא חולה בחולי רע, בקהלת פרק ה פסוק יח גם פליהאדם אשר נתתו האלהים עשר ונקסים והשליטו לאכל מפנו ולשאת את חלקו ולשמוח בעמלו זה מתת אלהים היא: ובקהלת פרק ו פסוק (א) יש רעה אשר ראיתי תחת השמש ורבה היא עליה אדם: (ב) איש אשר נתתו האלהים עשר ונקסים וקבדו ואיננו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה ולא ישליטנו האלהים לאכל מפנו כי איש נכרי יאכלנו זה הבל וחלי רע הוא: וחז"ל במסכת סנהדרין דף כט ע"ב קראו לקמצן עכבר שוכב על דינרי זהב, וביאר המהר"ל זצ"ל בנתיבות עולם נתיב הנדיבות פרק א בביאור דברי הגמרא ומה שאמרו ששוכב על דינרים כי שכיבתו על דינרים קשה שיותר טוב לשכב על דבר שהוא רך מן הדינרים שהם קשה לשכב עליהם. וכן הוא הקמצן כאשר כל כך אוהב העושר עד שאינו נהנה ממנו גם הוא תמיד

בית: רח' שמאי 18 טל: 039096874 לשכה רח' שמאי 13, אלעד • טל: 03-9096601 • פקס: 03-9337941

tel: 972-3-9096784 • hom: 18 shamai st' fax: 972-39337941 • tel: 972-3-90966001 • 13 shamai st' elad 40800

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם

הרבנות הראשית לישראל

עיר התורה שקרובה אליך

לשכת הרבנות הראשית אלעד.

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

בצער והעושר הוא מוסיף לו דאגה ולכן נקרא עכבר השוכב על דינרים. זאת ועוד כתב הראב"ד בספרו בעלי הנפש שער הקדושה ועוד אמרו בירושלמי (קדושין פ"ד הי"ב) עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל מה שראו עיניו ולא אכל ממנו.

הקמצן נחשב כעובד עבודה זרה:

ועוד יותר אמרו חז"ל על הקמצן בתוספתא מס' פאה פ"ד הי"ט אמר רבי יהושע בן קרחה מנין שכל המעלים עינו מן הצדקה כאילו עובד עבודה זרה שנאמר השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר, ולהלן הוא אומר יצאו אנשים בני בליעל מקרבך, מה בליעל האמור להלן עבודה זרה אף בליעל האמור כאן עבודה זרה. הסבר הדבר כיון שכולו עובד בשביל הכסף.

חטא קין בגלל הקמצנות אינו מהדר במצוות:

וראה מה שכתב הסבא מקלם זצ"ל צא ולמד על קין אשר היה השני ליציר כפיו יתברך, וראה כמה גדלה מעלתו כי השיג בשכלו ענין הקורבנות, ועוד יותר כי השי"ת דיבר עמו קודם, וגם כי השיג כי השי"ת שעה אל הבל אחיו, תראה כמה השיג באלוקות ועם כל זה נפל במידת הקימוץ לחסרון אהבה וכבוד השי"ת, כי מידת הקימוץ גרמה לו שידמה כי מאי איכפת לו להקב"ה בין כחוש לשמן. וכמה כואב לראות את אותם אנשים שבעת שהם באים לרכוש אתרוג ולולב או מצות וכדומה הם תרים אחר המחיר הנמוך ביותר בשוק באומרים מדוע יש צורך במהודר יותר גם זה כשר. ועל כך אמרו חז"ל במסכת סוטה דף מח ע"א אומרת משחרב בית המקדש פסקו אנשי אמנה מישראל, ופירש רש"י זצ"ל אנשי אמנה היינו אנשים שבוטחים בהקב"ה וסומכים עליו לעשות טוב ואין דואגים לחסרון, ועוד יותר כתב רש"י זצ"ל בהמשך בטלו אנשי אמנה שמאמינים בהקב"ה לוותר ממונם לנוי הידור מצוה ולצדקה ולהוצאת שבתות וימים טובים עכ"ל. הרמב"ם זצ"ל כותב הלכות מתנות עניים פ"י ה"ב בענין זה דבר נפלא וז"ל לעולם אין אדם מעני מן הצדקה ואין דבר רע ולא היזק נגלל בשביל הצדקה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום, ואדרבא אמרו חז"ל במסכת תענית דף ט להיפך עשר תעשר ודרשו חז"ל עשר בשביל שתתעשר.

משל המגיד מדובנא:

וכתב על כך משל נפלא של המגיד מדובנא זצ"ל משל למה הדבר דומה לאותו אדם שצעד בשוק ואבד לו ארנק עם מאה דינרים, למחרת הלך באותו שוק ומצא ארנק אחר ובו מאתיים דינרים, האיש הזה הגם שיתנחם על אבדתו עם כל זה אין לו תנחומים שלמים כי יחשוב לעצמו שאילולי היה מאבד את המאה דינרים הלא היו לו עתה שלוש מאות דינרים מאחר ומה שמצא אינו קשור למה שנאבד, לעומת זה אחד שהוליד תבואה ממקום למקום ועבר דרך שדה ובעוברו שם שקו התחורר ונתפזרה תבואתו מעט מעט עד שהגיע ריקם לביתו לאחר זמן מה עבר שוב באותו הדרך וראה כי צימחה האדמה מתבואתו, האיש הזה ישיג נחמה שלמה על אבדתו ולא יאמר לעצמו אילו לא איבדתי היה לי יותר כי אם לא היה אובד לא היה לו עתה מאומה כך שמה שנאבד המציא את הרווח, הנמשל אומר המגיד מדובנא זצ"ל נתון תיתן לעני ואל ירע לבבך, כלומר אל תחשוב שאילו לא היית נותן לעני היה ברשותך יותר, משום שכל העושר הבא לידך בא לך רק בגלל הדבר הזה הנתינה לעני.

סגולת קריאת פרשת המן לעושר:

וכבר כתב החפץ חיים זצ"ל במשנה ברורה סי' א ס"ק יג כי מזה הטעם צריכים לומר פרשת המן בכל יום על מנת להשריש בקרבנו את האמונה שכל מזונותינו באין בהשגחה פרטית וכדכתיב המרבה לא העדיף והממעט לא החסיר להורות שאין ריבוי ההשתדלות מועיל במאומה ואיתא בירושלמי שכל האומר פרשת המן מובטח לו שלא יתמעטו מזונותיו. וכבר מובא בספר חובות הלבבות שער הבטחון ש"ד פ"ז על אחד מן החסידים שהיה לו שכן סופר מהיר והתפרנס משכר ספרותו יום אחד אמר לו היאך ענייניך, השיב לו בטוב בעוד ידי שלמה, לערב של היום הוא נגדעה ידו ולא כתב בה שאר ימים, והיה זה ענשו מהקב"ה על אשר בטח על ידו.

דברי החפץ חיים שרכושו וקנינו וידידו האמיתי זה המצוות:

ואמר על כך החפץ חיים זצ"ל כתוב בתורה במדבר ה-י ואיש את קדשיו לו יהיו איש אשר יתן לכהן לו יהיה. ולכאורה תמוה מדוע אומרת התורה שמה שיתן לכהן לו יהיו כלומר של עצמו יהיו הלוא לכאורה את מה שהוא נתן לכהן כבר אין לו בזה שום חלק? אמנם ההסבר לזה רכושו האמיתי הוא אך ורק פירות עמלו הרוחני עניני קדושה בהם הוא מתעסק תורה מצוות תפילה וכדומה הם קניניו הנצחיים הם לווהו בחייו ובמותו רק קדשיו לו יהיו באמת, כל זולתם קרי הפעולות והעניינים הנעשים מכח היצר הרע ובני לויתו אינם מהווים קנין אמיתי, ידידי שקר הם הנראים אמנם לאדם כאוהבים אך כל התחברותם אליו אינה אלא זמנית בלבד ובעת דוחקו הם עוזבים אותו לנפשו, נמצא אפוא כי כל ידידי האדם לרבות בני משפחתו אומנם בעת פטירתו הם מבכים אותו ומלווים אותו עד הקבר אך שם הם נפרדים ממנו ועוזבים אותו לנפשו, ואילו תורה ומעשים טובים בלבד כלשון המשנה באבות הם הממשיכים ללוות את האדם עד לפני כסא הכבוד.

חידה על רכושו האמיתי:

בענין זה מסופר עוד רב העיר קריניק הגאון רבי חזקיהו יוסף משקובסקי זצ"ל פנה פעם אל ילדי החיידר ושאל אחוד לכם חידה אם היו חמישה נרות דולקים הלך אדם וכיבה שנים כמה נשארו? שלושה ענו הילדים כולם יחד טעיתם אמר בנועם נשארו שנים כי השלושה דלקו ודלקו עד שכלו מן העולם והשנים שכובו הם אלו שניצלו ונשארו וכן הוא גם בעניינינו אם יש לאדם סכום כסף והוא מפריש ממנו לצדקה לכאורה הצדקה היא חסרון שמתחסר הסכום אבל בסופו של דבר הכסף יכלה והצדקה עומדת לעד יסוד זה גדול ואם משננים אותו כדבעי עד שהדברים קונים להם שביתה בלב אזי קל יהיה בהרבה להתגבר על מידת הקמצנות הטבועה בו כי הלוא אין בה שום טעם והגיון אם יודע הוא את האמת כי רק הנתינה נשארת לו לעולם.

מעשה עם הגאון רבי שמואל הנגיד זצ"ל שר האוצר שהצהיר מהו רכושו האמיתי:

יש סיפור ידוע על הגאון רבי שמואל הנגיד זצ"ל אשר היה שר האוצר בממלכת ספרד משרתו הרמה היתה לצנינים בעיניהם של שונאי ישראל והם לא חדלו מלהסית נגדו את המלך כי מועל הוא בכספי הממלכה ומאדיר בהם את עושרו אך המלך מיאן לקבל את דיבתם הרעה כאשר ראו שדבריהם נופלים על אוזניים אטומות הציעו אדרבה יצוה המלך עליו למסור דין וחשבון על רכושו והיה אם יתברר שלא דיווח עליו במלואו ייוודע הדבר שמסתיר הוא מפניו עוד כהנה וכהנה הסכים המלך והורה לרבי שמואל הנגיד זצ"ל לתת דין וחשבון על עושרו כעבור ימים מספר הגיש את הדיווח כך וכך רבבות מטבעות זהב

בית: רח' שמאי 18 טל: 039096874 לשכה רח' שמאי 13, אלעד • טל: 03-9096601 • פקס: 03-9337941

tel: 972-3-9096784 • hom: 18 shamai st' fax: 972-39337941 • tel: 972-3-90966001 • 13 shamai st' elad 40800

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו
יו"ר ועדת סת"ם
הרבנות הראשית לישראל

עיר התורה שקרובה אליך

לשכת הרבנות הראשית אלעד.

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

זעם המלך וקרא עתה ידעתי כי צדקו אויבך הלא אני עצמי נתתי לך סכום כפול מזה קחוהו מיד למאסר והעמידוהו למשפט וכל רכושו יחרם להפתעתו קיבל רבי שמואל הנגיד זצ"ל את הגזירה בשוויון נפש הבין המלך שמסתתר כאן דבר מה אמר לו הן חכם מופלג אתה איך העזת להגיש לי דין וחשבון מסולף, קם רבי שמואל הנגיד זצ"ל ואמר למלך אילו היה המלך מצווני לומר כמה כסף תחת ידי היה החשבון אחר הכנתי גם אותו והוא מונח עתה בכיסי אבל המלך ביקש לדעת כמה רכושי הכסף שתחת ידי אינו באמת רכושי ולפני שעה קלה אף נוכחתי בזה כאשר החרימו המלך רכושי האמיתי הוא רק מה שנתתי לצדקה ולחסד ולהחזקת התורה וזה אף אחד לא יכול לקחת ממני וזהו בדיוק הסכום אותו הגשתי למלך.

עצת הרמב"ם לעקור קמצנות על ידי ריבוי הנתינות:

כתוב בתורה דברים טו י נתון נתן לו, **ופירש רש"י זצ"ל** נתון נתן אפילו מאה פעמים, **וכתב הרמב"ם זצ"ל במסכת פאה פ"ג מ"ט** על מה שאמרו חז"ל הכל לפי רוב המעשה כי מוטב לתת מאה פרוטות למאה עניים מאשר מאה פרוטות לעני אחד כיון שבפעולות אלו הוא מזכך את מידותיו ומרגיל עצמו להיות נותן. **וכן כתב החסיד יעב"ץ זצ"ל** יסוד גדול בעבודת השם אם האדם בטבעו הוא קמצן הדרך היחידה לשנות טבעו היא רק על ידי נתינה חוזרת ונשנית עד שישבו לו ההרגל לטבע שני **ורמז לדבר אמר שלמה המלך ע"ה משלי יח טז** מתן אדם ירחיב לו, על ידי שיתן הרבה פעמים ייעשה לרחב לב. **וסמך לדבר זה הביא החפץ חיים זצ"ל חיינו ופעלו ח"ג מהפסוק בתהלים קיב ט** פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד, היינו אם מפזר צדקתו לאביונים הרבה אזי מובטח הוא שצדקתו תעמוד לעד ושלעולם יחזיק במידה הטובה של נתון נתן כי ההרגל נעשה לו לטבע.

מעשיות על קמצן צ'ק לא חתום:

וכיוצא בזה מסופר על עשיר קמצן שבאו לביתו שני גבאי צדקה להתרימו לדבר שבצדקה בתחילה סירב הקמצן ולבסוף נתן להם המחאה צ'ק לאחר שעה חזרו הגבאים ואמרו לו ששכח לחתום על המחאה אמר להם העשיר לא שכחתי אלא בכוונה לא חתמתי משום שחביבה עלי מצות מתן בסתר ואין רצוני לפרסם את שמי.

מעשה עם רבי אייזיל חריף ריקנים שבך מלאים מצוות כרימון:

ומסופר עוד על רבי אייזיל חריף זצ"ל שנכנס פעם לעשיר קמצן כדי להתרימו לצרכי צדקה קמץ העשיר את ידו ולא רצה לתת ניסה רבי אייזיל לשדלו בדברים ולהעמידו על חשיבותה של מצות צדקה רבי ענה העשיר בגסות רוח אל נא ישתדל לזכותני במצוות שבך כבר יש לי מצוות די והותר פנה רבי אייזיל אל משמשו ואמר לו עתה נתחוויר לי מאמרם של חז"ל **במסכת סנהדרין** ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון כדי להשתמט מנתינת נדבה גם ריקן שבריקנים יטען שהוא מלא מצוות כרימון ואין לו צורך עוד במצוות נוספות.

הלוקה במידת הקמצנות עד המוות:

עוד סיפור דומה אודות אדם אחד שגם כן לקה במחלה של האדם הנ"ל ועל אף שהיה איש נכבד ובעל מעלות רבות היה נגוע מאד בחמדת הממון בכל פעם שהיה מגיע לאיזה שהוא נסיון בנידון זה היה מאבד את אישיותו ונכרך בלהט אחד תאוותו כאשר אדם זה חלה ונטה למות באו אליו חבריו לבקרו להיפרד ממנו ואז רמז להם שיתקרבו אליו לפי שרוצה הוא להשמיע דבר מה באזניהם כאשר הטו אזנם אמר להם רצוני לומר לכם דבר שתוכלו ללמוד ממנו מוסר הנה אני מרגיש עתה כי קרב קצי עוד מעט קט יבואו ויטלוני מן העולם הזה ובכל זאת הנני מעיד על עצמי שאם אחד מכם יתן לי כעת כסף לא אוכל להימנע מלהושיט ידי ולקחת את הכסף ולהחביא אותו מתחת הכר שאני שוכב עליו עד כדי כך שולטת בי עדיין מדת חמדת הממון שמעו וקחו מוסר ואכן אחרי כרבע שעה יצאה נשמתו והלך לעולמו.

איך אפשר להזהיר בכל מאוץ אחרי בכל נפשך:

שמעתי בשם הרבי רבי זישע מאניפאלי וצוק"ל שפעם אתה בא לעיר אתה ושאל אל אנשי המקום אם יש בעיר אחד שיוכל ליתן נדבה ואמרו שכולם עניים רק יש אחד עשיר גדול והוא קמצן גדול שאינו נותן אף פרוטה אחת ואמר שרוצה לילך אליו ובא אליו ולא רצה ליתן כלום אמר שבוזה מתורץ לו על מה כתיב בכל נפשך ובכל מאוץ דברים ו-ה יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו **ברכות ס"א ע"ב** וקשה האיך יתכן כזה שאם יבוא אליו רוצח שרוצה להרגו אם לא יתן לו ורוצה ליהרג ולא יתן לו כלום היתכן שיש איש כזה ואמר שעל זה האיש כתיב בכל מאוץ דהנה כתיב משלי יט-יז מלוה ה' חונן דל שאם חונן דל מלוה ואינו מאמין לה' שיחזרו אבל כשהולך לישון מפקיד לה' נשמתו ומאמין שיחזיר לו נשמתו אבל על ממונו אינו מאמין בה' שיחזיר לו ושייך עליו שממונו חביב עליו מגופו ודפח"ח.

מעשה עם האבן עזרא והדגים מקריעת ים סוף:

עד היכן מגיעת מידת הקמצנות מסופר על רבי אברהם אבן עזרא המפרש הנודע של התורה סיפור שממנו ניתן ללמוד עד כמה מידת הקמצנות עלולה למרר את חיינו של מי שנגוע בה האבן עזרא היה כל חייו עני מרוד ונדד ממקום למקום באחת מתקופות נדודיו הוא הגיע לפני שבת לעיר אחת באותו מקום היה נהוג שבעלי הבתים של העיר מקבלים אורחים לפי סדר מסויים קבוע שאין לשנותו בשבת זו מקבלים אורחים תושבי העיר שהגיע תורם ובשבת הבאה מארחים את האורחים הבאים אחריהם בתור איתרע מזלו של האבן עזרא שהיה צריך להתארח אצל אדם שהיה ידוע בקמצנותו הגדולה אותו אדם במטרה לחסוך מהוצאות השבת היה נוהג לרוץ לשוק מאוחר מאד סמוך לשבת ולקנות את שיירי המאכלים שנותרו ביד המוכרים שיריים אלו נמכרו באותה שעה בזול לאחר מכן הוא מיהר לביתו וביקש מאשתו שתכין אותם מהר כדי שתספיק לבשלם לפני שבת באותו יום ששי שבו הגיע האבן עזרא לעיר עבר בעל הבית בשוק בשעה מוקדמת שלא כדרכו וראה שם דג יפה וטוב וחמד אותו בלבו הוא התמקח שעה ארוכה עם המוכר עד שהצליח להוריד את מחירו ולקנותו והנה לפני כניסת השבת נודע לו מהממונה על האורחים שהגיע תורו לקבל לאורח שבת פניו של אדם חפו צר היה לו מאד לתת לאורח מנה יפה מאותו דג קמצנותו היתה כה גדולה עד שלבו לא איפשר לו לתת משלו לגולתו בדלית ברירה הוא רץ שוב לשוק וקנה שלושה דגים קטנים ישנים ומעופפים עבור האורח בבואו הביתה הוא ביקש מאשתו שבליל שבת תגיש לאורח את הדגים הזולים והישנים והוא עצמו ימצא כבר דרך שלא לאכול אותם בתואנה כל שהיא. לאחר מכן כאשר האורח יהיה שבע מהמאכל הרע יאכל הוא את הדג היפה בליל שבת כאשר התקרבו בעל הבית ואורחו האבן עזרא לבית הריח האבן עזרא

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם

הרבנות הראשית לישראל

עיר התורה שקרובה אליך

לשכת הרבנות הראשית אלעד.

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

את ריח הדגים המעופשים והבין מיד מיהו מארחו ומהי מגמתו אך לא אמר מאומה והנה לאחר הקידוש ונטילת ידים כאשר הגישה בעלת הבית את הדגים המעופשים לאורח גחן האבן עזרא אל אחד הדגים והחל ללחוש לו מלים שונות לאחר מכן הוא עזבו ופנה לדג השני וכן לשלישי בעל הבית תמה מאד על מעשיו של אורחו ושאל אותו לפשר מעשהו והאם ח"ו אין הוא עושה כישוף בלחשיו עם הדגים ענה לו האבן עזרא שהוא כותב פירושים על התורה ותמיד הוא רצה לברר כיצד התרחשה קריעת ים סוף והנה עתה בראותו דגים ישנים מאד הוא סבר שהם מאותה תקופה ויהיה באפשרותם לספר לו על קריעת ים סוף אולם הדג הראשון לא וקר וכן השני ואילו הדג השלישי אמר שיתכן שאחיו הגדול הנמצא במטבח זוכר זאת בעל הבית הבין את הרמז והתבייש על כך שהוא נהג במידה כל כך בלתי הגונה כלפי אורחו הדברים חדרו ללבו והוא החל מהרהר על דרכו הנלוזה ועל מידת הקמצנות הקיצונית שאליה הוא נגרר עד שחיי וחי בני משפחתו הפכו לקשים עצובים ובלתי נסבלים המעשה מלמד אותנו שמידת הקמצנות פוגעת בראש וראשונה באדם עצמו עד ששבתותיו נעשות חול וכל חייו הופכים למסכת של צער הדרך היחידה היא להתנער מאותה מידה רעה להיות בעל לב רחב להוציא הוצאות כראוי ולחיות חיים שיש בהם הנאה מעולמו של הקב"ה.

מוסר השכל:

הראת לדעת עד כמה מגונה מידת הקמצנות מכל המידות אשר פוגעת בעבודת האדם את השם יתברך ובכל קיום המצוות בגלל הקמצנות מחפש במחיר הכי זול ולחפש כל טצדקי להימנע או לחסוך ביום התורה והמצוות, וכן פוגעת בשלום ביתו ובחברתו כאשר נוהג בקמצנות אינו מסוגל להעניק ולתת ולעזור לבני ביתו ותמיד יחפש להתחמק בתירוצים שונים וכך הדבר בחיי החברה תמיד נמנע מכל הושטת עזרה מפני שחביב עליו כספו יותר מכל דבר וזו מחלה רעה כדברי שלמה המלך וכל עושרו שמור לבעליו לרעתו כי יקח דבר במותו איתו ואת הכל ישאיר אחריו, לכן החכם יגנוז באוצרות שמים בפזור לצרכי קיום התורה והמצוות ועשיית חסד ובזה ירבה כבוד ביתו ושלומו ביתו ואמן.

החותם בברכת שבת שלום ומבורך.
הצב"י מרדכי מלכא עיה"ק אלעד